

ФІНСЬКА ПОЛІТИКА НЕЙТРАЛІТЕТУ: НОВИЙ ЕТАП У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ЧИ ЕВОЛЮЦІЯ «ФІНЛЯНДИЗАЦІЇ»

Анотація. У статті розглядаються практичні та теоретичні аспекти нейтрального статусу Фінляндії. Проаналізовано співвідношення зовнішньої та безпекової політики країни у контексті взаємодії з НАТО та розвитком регіонального військово-політичного співробітництва. Увагу також зосереджено на змінах у зовнішній та оборонній політиці Фінляндії, перегляді ролі нейтралітету після анексії Криму та початку бойових дій на Сході України.

Ключові слова: Фінляндія, НАТО, безпека, війна, оборона, політика.

Abstract. The article deals with the practical and theoretical aspects of Finland's neutral status. Correlation foreign and security policy of the country in the context of cooperation with NATO and the development of regional military-political cooperation. Attention is also focused on changes in foreign and defense policy of Finland, reviewing the role of neutrality after the annexation of the Crimea and the outbreak of hostilities in eastern Ukraine.

Keywords: Finland, NATO, security, war, defense policy.

Аннотация. В статье рассматриваются практические и теоретические аспекты нейтрального статуса Финляндии. Проанализировано соотношение внешней политики и политики безопасности страны в контексте взаимодействия с НАТО и развитием регионального военно-политического сотрудничества. Внимание также сосредоточено на изменениях во внешней и оборонной политике Финляндии,

¹ Аспірантка кафедри країнознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: доктор політичних наук, професор Ігнат'єв П.М.

пересмотре роли нейтралитета после аннексии Крыма и начала боевых действий на Востоке Украины.

Ключевые слова: *Финляндия, НАТО, безопасность, война, оборона, политика.*

Політика Росії під час подій в Україні викликала заклопотаність серед її сусідів. У традиційно нейтральної Фінляндії основним питанням порядку денного стає перегляд підходів до питань безпеки.

Впродовж тривалого часу Фінляндія дотримується принципу неприєднання до військових союзів. Прийнято вважати, що саме це є важливою умовою збереження стабільності на Півночі Європи. Основи сучасної фінської зовнішньої політики були закладені за часів президентства Юхо Паасіківі (1946-1956 рр.). Згодом всі фінські президенти підтримували «лінію Паасіківі» - політику, спрямовану на підтримку «особливих» відносин зі східним сусідом. Не піддається сумніву той факт, політика позаблоковості має позитивні результати для підтримки безпеки та стабільності у Північній Європі, проте вона постійно знаходиться у динамічному стані і модифікується. Зміни у зовнішньополітичній сфері обох країн ставлять під сумнів можливість її дотримання подальшому.

Трансформація безпекової політики Фінляндії відбувалася швидше і радикальніше, ніж Швеції. Коли у 1992 р. фінський уряд прийняв до офіційного вжитку формулювання «військове неприєднання» та «самостійна оборона», у доповіді парламенту з питань безпеки 1995 р. було виключено термін «нейтралітет» [1]. У наступній доповіді, оприлюдненій у 1997 р., допускається можливість отримання зовнішньої військової допомоги: «якщо власних ресурсів Фінляндії буде недостатньо, вона може, згідно зі Статутом ООН, звернутися по допомогу до інших країн для відбиття агресії». На підставі цього положення замість терміну «самостійна оборона» почали використовувати поняття «переконлива оборона».

Прагнення фінської влади виробити нові параметри безпекової політики втілилися в урядовій доповіді до парламенту у червні 1995 р. Вироблена концепція передбачала реалізацію безпечної політики Фінляндії на двох рівнях. Йшлося про загальноєвропейську безпеку, у сфері якої країна здійснюватиме політику стабілізації та кризового врегулювання, та військово-політичну безпеку, яка опиратиметься на національну систему оборони. На загальноєвропейському рівні визнавалося ключове значення ОБСЄ. Проте структурою, яка володіє достатніми можливостями для підтримки стабільності у Балтійському регіоні та Центрально-Східній Європі Балтійський регіон, є ЄС. НАТО було визначено як ключову організацію для підтримки військової стабільності у Європі. Також підкреслювалося, що Фінляндія зможе сприяти підтримці стабільності у Північній Європі, не будучи членом військових союзів і розвиваючи незалежну оборону. Особливу увагу автори документу звертали на необхідність участі у миротворчих операціях [2].

Уже у наступній доповіді фінського уряду до парламенту у 2004 р. чітко вказується на імовірність приєднання країни до НАТО. Доволі яскраво це проявилось у період, коли президентом був Мартті Ахтісаарі (1994-2000 рр.), який всупереч негативній позиції Російської Федерації фактично задекларував можливість вступу країни до НАТО. Наприкінці 2002 р. він офіційно заявив про необхідність членства Фінляндії у Північноатлантичному Альянсі, мотивуючи це тим, що і далі самостійно гарантувати власну безпеку стає неможливо [3].

Проте до останнього часу в офіційних заявах представники фінської влади постійно наголошували, що Фінляндія не відчуває дефіциту безпеки і тому не має наміру розглядати питання приєднання до НАТО. Дещо іншої позиції дотримувалася Тарья Халонен, яка у 2001 р. стала новим президентом Фінляндії. Вона постійно заявляла, що Фінляндія не має причин для відмови від політики неучасті у військових союзах, а тому повинна, залишаючись поза межами НАТО, буди активним учасником розбудови системи

європейської безпеки. У Фінляндії у 2000-х рр.. при збереженні загального характеру військової стратегії також відбулося посилення риторики з приводу подальшої безпекової політики. Тодішній міністр закордонних справ Александр Стубб заявив, що Фінляндія не є нейтральною країною і залишає відкритим питання про членство в НАТО [3].

Деякі фінські дослідники навіть дотримуються думки, що членство Фінляндії в НАТО відповідає інтересам Російської Федерації. Наприклад, фінські політологи С.Саарі та К.Пурсіайнен вважають, що приєднання їхньої країни до Північноатлантичного Альянсу сприятиме налагодженню відносин між Заходом та Росією. На тлі цього Фінляндія сприятиме зміцненню ролі НАТО у Північній Європі [4].

На противагу цій позиції дослідник Т.Ріс дотримується думки, що у разі приєднання Фінляндії до НАТО вона може опинитися на лінії протистояння і конфронтації між Альянсом та Росією, яка незацікавлена у наявності спільного кордону з військово-політичним блоком західних держав [5]. Прихильники пронатівського курсу вказують на очевидну агресивність зовнішньої політики Росії. Вони також вважають, що Москва не володіє достатніми важелями для прийняття відповідних заходів у разі приєднання офіційних Гельсінкі і Стокгольма до НАТО. Противники, у свою чергу, відзначають, що сам факт подачі заявки на членство може спричинити зростання невдоволення Росії. У результаті скандинавські країни можуть стати мимовільними учасниками протистояння великих держав [6].

Анексія українського Криму Російською Федерацією та початок воєнних дій на Сході України справили суттєвий вплив на безпекову політику Фінляндії та ставлення до питання вступу у НАТО. На противагу ідеям про імовірну агресію Росії, критики пронатівського вектору зовнішньої політики вважають, що не варто порівнювати Швецію і Фінляндію з Україною, адже, по-перше, обидві держави є членами ЄС і мають тісну співпрацю у безпековій сфері як з НАТО загалом, так і з окремими його членами зокрема (з Данією та Норвегією). По-друге, існує думка, що агресії Російської Федерації

та успішній анексії Криму сприяла внутрішньополітична криза в Україні, у той час, як у Швеції і Фінляндії стабільна внутрішньополітична ситуація [7].

Варто наголосити, що ситуація в Україні спровокувала сплеск дискусій з приводу приєднання до НАТО аналогічний тому, що відбувся після грузино-російської війни 2008 р. Попри зростання прихильників вступу до НАТО, ця ідея продовжує залишатися доволі непопулярною серед громадськості обох країн. За даними опитувань газети «Хельсінгін Саномат», у Фінляндії в березні 2014 р. за приєднання до Північноатлантичного Альянсу висловилися 22% респондентів, а проти – 59% [7].

Проте навіть у разі позитивного ставлення фінського населення до НАТО, тамтешній владі довелося б зіткнутися із законодавчими перепонами, оскільки у країні існує конституційний бар'єр для членства в Альянсі. Щоб приєднатися до НАТО, потрібно внести відповідні поправки до Конституції, які можливі тільки у разі їх схвалення загальнонаціональним референдумом у Фінляндії [7].

Слід підкреслити, що Російська Федерація доволі гостро реагує на імовірну перспективу приєднання північноєвропейських нейтральних держав до НАТО. Фінський уряд повідомляв у серпні 2014 р. про інцидент порушення ВПС РФ повітряного простору Фінляндії. Зазвичай такі випадки фінське керівництво розцінює як неухважність пілотів через масштабну протяжність спільного кордону (понад 1300 км) і не надає їм особливого значення. Проте на тлі порушення офіційною Москвою існуючих норм міжнародного права щодо України керівництво обох країн насторожилося [8].

На початку 2015 р. Росія розташувала на кордоні за 60 км від фінського міста Салла 800 солдатів, пояснюючи це відновленням радянської військової бази в селі Алакертті на південному заході Мурманської області [9]. Після завершення ремонтних робіт сюди буде передислоковано 3 тис. солдатів [10].

У контексті цих подій фінське оборонне відомство висловило припущення, що у разі конфлікту Росії з НАТО, офіційна Москва не

поважатиме нейтралітет Фінляндії. Ситуація також ускладнюється наявністю оборонних зобов'язань перед партнерами у ЄС [11].

Існуючі загрози змусили офіційні Хельсінкі переглянути безпекові підходи. Існуючі загрози змусили офіційні Хельсінкі переглянути безпекові підходи. Зокрема, у 2015 р. вперше за останні 70 років було здійснено тренувальні польоти військово-повітряних сил Фінляндії. Впродовж двотижневих навчань бомбардувальники McDonnell Douglas F/A-18 Hornet, закупівля яких відбувається з 2003 р., здійснювали військові польоти із застосуванням бойових бомб. Доволі показово, що на тлі активізації співпраці з НАТО дані бойові одиниці не застосовувалися ще жодного разу [12]. Варто наголосити, що Фінляндія, намагаючись зміцнити свої військові позиції, підвищує рівень обороноздатності своєї країни. Зокрема, весною 2015 р. вона закупила у США крилаті ракети [11]. Слід підкреслити, що подальше співробітництво двох держав у военній сфері відбуватиметься у рамках політичної декларації про розвиток оборонного співробітництва, підписаної восени 2016 р. За умовами даного документу буде збільшено кількість спільних навчань та тренувань, відбуватиметься обмін інформацією у сфері безпеки та оборони. Країни також мають намір розширити співпрацю науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок у военній сфері, у галузі кібероборони, в арктичних технологіях і суднобудуванні. Фінське оборонне відомство при цьому наголосило, що співпраця з США сприятиме розвитку військово-промислового комплексу країни та стабілізації безпекової ситуації у регіоні Північної Європи та Балтійського моря [13].

У лютому 2017 р. фінське міністерство оборони оприлюднило інформацію про укладення контракту з південнокорейським державним зовнішньоторговельним об'єднанням KOTRA на придбання 48 одиниць самохідних гаубиць K9 Thunder, які знаходяться на озброєнні армії Південної Кореї. Вартість контракту становить 146 млн. євро, покриваючи навчання військового персоналу, передачу запасних частин і надання сервісної

підтримки. Поставки відбуватимуться впродовж 2017-2024 рр. Подібний контракт планує підписати і сусідня Естонія [14].

Відбувається також реформування армії. Влітку 2015 р. фінське оборонне відомство ініціювало прискорену мобілізацію резервістів, яка мала на меті перевірити боєготовність військ та рівень підготовки на випадок кризових ситуацій [15]. А уже на початку 2017 р. фінський уряд прийняв рішення збільшити чисельність армії до 280 тисяч солдатів, що обійдеться бюджету Фінляндії в додаткові 55 млн. євро щорічно. До 2012 р. армія країни налічувала 350 тис. військових, але потім цей показник був скорочений до 230 тис. осіб [15]. З цією метою ще у 2016 р. було розгорнуто широку інформаційну кампанію з військових структур. Йдеться не тільки про висвітлення переваг резервної служби, а й про підвищення уваги до висвітлення безпекової ситуації у Європі.

Фінська призовна система поширюється на всіх чоловіків віком 18-29 років. Залежно від побажань та придатності призовник може обрати або громадянську службу (347 днів), або військову підготовку (165-347 днів залежно від військового звання). Особам, які відмовляються від призову на підставі етичних поглядів, загрожує тюремне ув'язнення терміном 173 дні [16].

На жінок у Фінляндії військовий обов'язок не поширюється. Проте у резерві фінської армії їх нараховується 7 тис. осіб, а деякі з них навіть обіймають вищі керівні посади у військових відомствах. Примітно, що з моменту розгортання вище згаданої інформаційної кампанії і перегляду безпекової концепції кількість жінок, які бажають пройти військову службу на добровільних підставах, істотно зросла. Станом на березень 2017 р. долучитися до цієї сфери виявили бажання 1126 жінки, що є рекордним показником за увесь період існування фінської армії (у 2016 р. він становив 842 особи) [17].

Торкнулася реформа у військовій сфері і формальних моментів. Впродовж тривалого часу у оборонному відомстві триває дискусія з приводу способів реагування національної армії на військових без розпізнавальних

знаків, появи яких на своїй території так бояться вищі військові чини. Дане питання постало у зв'язку з досвідом використання таких солдатів (так звані «зелені чоловічки») у Криму та їхніх неправомірних дій, результатом яких стала анексія українського півострова. Таким чином, було прийнято рішення про внесення відповідних поправок та уточнень до законодавства у оборонній сфері з тим, щоб на легітимних підставах у випадку кризових ситуацій мати право дати відсіч воєнній загрозу, національну приналежність якої не вдається ідентифікувати [18].

Примітно, що зовнішня політика Фінляндії при цьому залишається доволі суперечливою. Зміцнюючи свій військовий потенціал через страх агресії з боку Росії, офіційні Хельсінкі продовжують підтримувати торгівельні відносини з державою, якої так бояться. Для Фінляндії це так звана історична традиція. У політологічній літературі існує термін «фінляндизація», суть якого полягає у пристосуванні до зовнішньополітичних умов і своєрідному балансуванні. Доволі показовим у цьому контексті є приклад міста Лаппеенранта, розташованого на кордоні з Російською Федерацією. За словами мерії міста, російські туристи приносять відчутні прибутки до бюджету прикордонного муніципалітету. У 2013 р. російські туристи принесли фінському бюджету 1,5 млрд. дол. З метою збільшення туристичної привабливості в модернізацію пропускних пунктів на кордоні фінсько-російському кордоні уряд інвестував 37 млн. євро [19].

Тож не дивно, що, за підрахунками економістів, з моменту введення санкцій щодо Росії Фінляндія продовжувала зберігати лідируючі позиції по нарощенню економічних зв'язків з нею. При цьому фінські політики неодноразово наголошували, що введення обмежень на торгівлю чи будь-які інші форми економічної взаємодії з офіційною Москвою несуть суттєві збитки національній економіці. У 2013 р. фінський експорт до Росії склав 6,5 млрд. дол. На російський ринок припадало 9,5% торгівельного обороту. При цьому у цей же період фінський експорт до сусідньої Швеції становив 2,2%, а до країн ЄС - 6,9% [19].

Але при цьому фінська політична верхівка ґрунтовно підійшла до питання подальшого співробітництва з НАТО, для аналізу якого було скликано групу з чотирьох експертів. Показово, що з метою уникнення упередженості і заангажованості у підходах, крім двох фінів - дипломата Рене Ньюберга і директора Фінського інституту міжнародних відносин Тейя Тіілікайнена, до неї було включено двох іноземних експертів у сфері міжнародних відносин та зовнішньої політики - француза Франсуа Гейсбурга і шведа Матса Бергквіста. Мета діяльності дослідників полягала не у визначенні переваг і недоліків приєднання до Північноатлантичного Альянсу, а у спробі оцінити стратегічні наслідки вступу в контексті впливу, з одного боку, на відносини з Росією, а з іншого, - на загальноєвропейську систему колективної безпеки. У квітні 2016 р. прем'єр-міністр Фінляндії Тімо Соїні оприлюднив ґрунтовне дослідження, яке відразу ж викликало хвилю критики як в країні, так і за її межами [20].

Аналітики спрогнозували різні сценарії розвитку безпекової політики Фінляндії, включивши до них гіпотезу, згідно з якою Швеція може прийняти протилежне рішення щодо співпраці з НАТО. Тобто приєднання до Альянсу двох країн разом чи окремо суттєво вплине як на регіональну систему міжнародних відносин, так і на військово-політичні погляди кожної країни зокрема. Беззаперечним лишається той факт, що після незаконної окупації і анексії Криму Росією та її військової інтервенції на сході України посилюється напруження у регіоні Балтійського моря, а тому для Фінляндії виникає ряд нових зовнішньополітичних загроз. У таких умовах для регіону існує чотири варіанти розвитку безпекової ситуації:

- 1) приєднання до НАТО лише Швеції;
- 2) вступ до Альянсу тільки Фінляндії;
- 3) і Швеція, і Фінляндія відмовляються від членства в Північноатлантичному Альянсі;
- 4) обидві країни стають членами НАТО [20].

При цьому дослідники підкреслили, що хоча реалізація останнього сценарію малоймовірна, але вона дозволила б вирішити питання обмеження і заборони доступу, які становить російський анклав Калінінград, і забезпечувати підтримку оборони Балтійських країн. На даний час Швеція і Фінляндія дотримуються різних оборонних підходів у безпековій політиці. Якщо офіційний Стокгольм намагається перебудувати оборонну концепцію і рухається у напрямі зближення з НАТО, то Гельсінкі продовжує покладатися на власні ресурси і доволі неохоче погоджується на співпрацю як зі своїм сусідом, так і з військово-політичними блоками. При цьому очевидним є той факт, що правляча верхівка не піде на такий радикальний крок напередодні майбутніх виборів (у Швеції – в 2018 р., у Фінляндії – в 2019 р.). І головний висновок експертів зводиться до того, що у будь-якому випадку північноєвропейські країни повинні синхронізувати свої зовнішньополітичні курси і зберігати високий рівень взаємодії у сфері безпекової політики [20].

З 2013 р. у рамках співробітництва між Швецією, Фінляндією і Норвегією і відбуваються військові навчальні маневри Arctic Challenge Exercise [21]. Крім того, у маневрах взяли участь військові з Великобританії і США [22]. З 25 травня по 5 червня 2015 р. у північних районах Фінляндії, Швеції та Норвегії відбулися другі військові повітряні навчання такого формату [21]. Примітно, що, за словами експертів, дані маневри за останній час стали наймасштабнішими у регіоні оскільки число запрошених країн збільшилася до 15. Учасниками навчань стали підрозділи зі США, Великобританії, Нідерландів, Швейцарії, Німеччини і Франції [23]. Також було залучено 115 літаків, у повітряному просторі одночасно перебували до 90 бойових машин. Фінляндія, яка, як уже було сказано, нарощує військовий потенціал, надала 16 винищувачів Hornet [24].

Окремої уваги слід приділити навчанням Baltops, які проводяться з 1971 р. у рамках програми військової співпраці НАТО «Партнерство заради миру» в південних районах Балтійського моря поблизу берегів Швеції, Данії та Польщі [25]. З 5 по 20 червня 2015 р. у південній частині Балтійського

моря за участю 17 країн-членів і партнерів Альянсу відбулися морські навчання під керівництвом НАТО Baltops-2015, у яких взяли участь Швеція, Фінляндія, Данія, Норвегія, Бельгія, Канада, Естонія, Латвія, Литва, Франція, Німеччина, Грузія, Нідерланди, Польща, Туреччина, США і Великобританія. Показово, що у 2015 р. вперше вони відбулися без Росії [26]. Росія брала участь у маневрах BALTOPS з 1993 р. До початку української кризи та приєднання Криму передбачалося, що російські підрозділи також братимуть участь у навчаннях. Однак у результаті згорання програм військового співробітництва з НАТО, що засудила політику Москви в Криму і в Україні, Росії відмовили в участі у маневрах [28].

У 2016 р. Фінляндія знову стала учасницею ряду військових навчань НАТО:

- 1) COLD RESPONSE (17-28 березня, Норвегія);
- 2) RAMSTEIN ALLOY (19-20 квітня, Естонія);
- 3) FLAMING SWORD (1-20 травня, Литва, Латвія);
- 4) BALTOPS 16 (3-26 червня, Балтійське море) [28].

Варто підкреслити, що на тлі поглиблення співпраці з НАТО нового виміру набуває і регіональне співробітництво. Швеція та Фінляндія 24 січня 2014 р. уклали угоду про двостороннє співробітництво в галузі безпеки, на основі якої були створені комісії з оцінки перспектив здійснення цієї ініціативи. Таким чином, поява нових загроз регіональній безпеці зближує позиції країн у військово-політичній сфері [29]. На початку лютого 2015 р. було опубліковано підсумковий звіт про поглиблення військово-технічного співробітництва між Фінляндією і Швецією в найближчі роки, присвячений як короткостроковим, так і довгостроковим перспективам розвитку збройних сил Швеції та Фінляндії в їх тісній співпраці. У якості довгострокових цілей військової співпраці між Фінляндією та Швецією визначено безпеку в регіональному контексті, ефективне використання на

оборону наявних ресурсів, можливість діяти спільно як всередині Швеції чи Фінляндії, так і на теренах Північної Європи загалом [30].

Чимало експертів дотримуються думки, що з огляду на підписану декларацію, а також участь Швеції і Фінляндії у різних навчаннях у рамках Альянсу у випадку війни вони щонайменше нададуть свої території у якості військових об'єктів для військ НАТО. Швеція і Фінляндія також мали намір розширити співпрацю у сфері оборони і створити спільну військово-морську тактичну групу на тлі зростання напруженості у відносинах з Росією в районі Балтійського моря [31]. Розвинута інфраструктура між балтійськими та північноєвропейськими країнами у даному контексті розглядається у якості ледь не основного шляху доступу до Балтійського моря у разі нападу на одного з його членів з водних просторів. Саме тому для Швеції та Фінляндії створюються можливості для успішної інтеграції до структур, що діятимуть у разі надзвичайних ситуацій.

У цьому контексті питання безпеки у Балтійському морі та національної безпеки обох країн доволі тісно пов'язане зі стратегічно важливими Аландськими островами (Фінляндія) [32].

Ситуацію ускладнює той факт, що дана територія зберігає демілітаризований статус. Проте Фінляндія намагається забезпечити себе шляхом нарощення військово-морських сил у Балтійському морі [33]. Наприкінці 2014 р. було прийнято рішення про збільшення патрулювання військово-морськими силами акваторії Балтійського моря на тлі зростання російської присутності [34]. Не дивлячись на це, у середовищі військових експертів зберігається припущення, що у разі збройної агресії з боку Росії на островах можуть бути розташовані системи ППО, спрямовані проти держав-членів НАТО. Таким чином, мілітаризація двома нейтральними державами островів у Балтійському морі розглядається у якості способу зміцнення національної обороноздатності. І враховуючи стратегічне значення островів для безпеки Швеції та Фінляндії як ключових партнерів Альянсу у Північній

Європі та регіону загалом, доцільно говорити про перспективність поглиблення співпраці цих країн з НАТО [32].

У квітні 2014 р. Швеція, Норвегія, Фінляндія, Данія та Ісландія уклали договір про поглиблення співробітництва у військовій сфері. Документ, який не є обов'язковим до виконання, свідчить про зближення нейтральних Швеції та Фінляндії з НАТО, членами якого є інші сторони зазначеної домовленості. У контексті зміцнення національної оборони учасників угоди передбачається мілітаризація островів Балтійського моря, де планується дислокація спільних контингентів збройних сил [31].

У квітні 2015 р. міністри оборони держав Північної Європи — Швеції, Норвегії, Фінляндії, Данії та Ісландії підписали спільну декларацію про інтенсифікацію військового співробітництва та кооперацію з країнами Балтії у відповідь на загрозу з боку Росії.

З початком кризи в Україні Фінляндія надає активну підтримку нашій державі. У 2014 р. було надано на 1,5 млн. євро більше, ніж у попередньому році (6,4 млн. євро), підставою для чого стала складна політична, економічна та гуманітарна ситуація [35]. Критику фінського уряду викликало використання зазначених коштів, частина з яких мала бути спрямована на здійснення реформ та боротьбу з корупцією [36].

Крім того, Фінляндія надає і експертну допомогу – до моніторингової місії ОБСЄ та групи прикордонного контролю увійшли фінські представники [35].

У лютому 2015 р. президент Фінляндії Саулі Нііністьо заявив, що його країна не буде постачати до України зброю, оскільки це є одним з кроків для продовження та ескалації конфлікту на Сході. Цю позицію підтримав також прем'єр-міністр країни Александр Стубб [37]. Лазівкою для торгівлі зброєю залишилося постачання лазерних далекомірів, які є однією з категорій товарів подвійного призначення, використання яких в Україні зобов'язалася контролювати фінська влада з тим, щоб вони не використовувалися у військових цілях [38].

При цьому країна не заперечила імовірність введення нових санкцій проти Росії [37]. У цьому контексті Фінляндія постійно декларує готовність сприяти реалізації Мінських домовленостей, які, на думку вищого керівництва держави, мають стабілізувати політичну ситуацію не тільки в Україні, а й у Європі загалом, яка з моменту анексії Криму та початку воєнних дій на Донбасі перебуває у напруженні та з острахом чекає на нові кроки агресивні зовнішньополітичні маневри Російської Федерації. Офіційні Хельсінкі прихильно ставляться до євроінтеграційних устремлінь України та готові надавати їй всіляку підтримку для реалізації цього завдання. У цьому контексті на рівні переговорів перших осіб держави – президентів Петра Порошенка та Саулі Ніністе у 2016 р. було прийнято рішення про розширення економічних зв'язків [39].

Підводячи підсумки, можна стверджувати, події в Україні суттєво змінили динаміку перегляду ролі принципу нейтралітету у зовнішній політиці Фінляндії. Після завершення 1991 р. еволюція даного поняття відбувалася лише на рівні доктринальних змін, суттєво не зачіпаючи практичні аспекти. З 2014 р. для Фінляндії характерне розгортання суспільних дискусій з приводу доцільності дотримання нейтралітету та неприєднання до військово-політичних блоків, що пов'язано з загрозою російської агресії та погіршенням безпекової ситуації у регіоні Північної Європи та Балтійського моря. На тлі цих подій, на відміну від сусідньої Швеції, Фінляндія зробила ставку на зміцнення обороноздатності країни та розвиток двостороннього та регіонального воєнного співробітництва, намагаючись не обтяжувати себе загрозливими зобов'язаннями перед партнерами з ЄС та рамками взаємодії з НАТО.

Питання приєднання до Північноатлантичного Альянсу залишається відкритим, але позитивне його вирішення є малоімовірним, оскільки Фінляндія, на відміну від Швеції, більш лояльно ставиться до Росії, перш за все, через економічні преференції. Доцільно згадати про політику «фінляндизації», один з варіантів реалізації якої, по суті, сьогодні

демонструють офіційні Хельсінкі – відмова від участі у військових союзах, що загрожують Росії, в обмін на економічну стабільність та хиткі гарантії безпеки. При цьому фінські політики, які продовжують підтримувати доволі тісні зв'язки з російськими урядовими колами та бізнесовими структурами, стверджують, що держава діє виключно у власних інтересах. Можна стверджувати, що Фінляндія проводить доволі двоїсту зовнішню політику з очевидним балансуванням між західними партнерами та Російською Федерацією. Найбільш чітко цю позицію охарактеризував міністр фінансів Александр Стубб у своєму інтерв'ю для Foreign Policy: «Ми ніколи не були лютими яструбами, але і зараз ми не покірні голуби» [40]. Але враховуючи суттєву активізацію Фінляндії у напрямі розвитку військового та оборонного партнерства, розширення взаємодії з НАТО та нарощення оборонного потенціалу, можна припустити, що у найближчій перспективі держава вкотре почне перегляд ролі принципу нейтралітету у напрямі зменшення його ролі з метою убезпечення себе від регіональних загроз, актуальність яких останніми роками зростає.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кучинская М.Е. Куда идут бывшие «евронейтралы» // Оборона и безопасность. – ст.109-127.
2. Nokkala Arto. Finland's Security Policy '95: Consolidation and main Discussions / Nokkala Arto // Yearbook of Finnish Foreign Policy / Finnish Inst. of International Affairs. Helsinki, 1995. P. 9.
3. Пашков. Шведська модель безпеки: миролюбний, добре озброєний нейтралітет / Михайло Пашков // Національна безпека і оборона. – 2009. – № 1 (105). – С. 40–43.
4. Pursiainen Ch., Saari S. Et tu Brute! Finland's NATO Option and Russia. UPI Report 2002. Helsinki. P. 5, 46.
5. Ries T. In from the cold. Finland's security political course after the cold war. (Доклад на міжнародному семінарі. Леангколлен, Норвегія. 27.01.1999).
6. Володькин А.А. Основные тенденции отношений Швеции и Финляндии с НАТО [Електронний ресурс] // FPS. Research Center. -

Режим доступу: <http://ru.forsecurity.org/osnovnyie-tendencii-otnosheniya-shvecii-i-finlyandii-s-nato>

7. Ребро О. Оборонная политика Финляндии и Швеции: перспективы вступления в НАТО [Электронный ресурс] // Аналитическое агентство «Внешняя политика». – 11.04. 2014. - Режим доступу: <http://www.foreignpolicy.ru/analyses/oboronnaya-politika-finlyandii-i-shvetsii-perpektivy-vstupleniya-v-nato/>
8. Семушин Д. Военный союз Швеции и Финляндии: реальность на границах России [Электронный ресурс]// Регнум. - Режим доступу: <http://www.regnum.ru/news/polit/1901644.html>
9. Фінляндія звинуватила ВПС Росії в порушенні повітряного простору [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 27.06.2015. - Режим доступу: <http://dt.ua/WORLD/finlyandiya-zvinuvatila-vps-rosiyi-v-porushenni-povitryanogo-prostoru-177187.html>
10. Росія перекинула солдатів до кордону з Фінляндією – Gazeta Wyborcza [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 14.01.2015. – Режим доступу: <http://dt.ua/WORLD/rosiya-perekinula-soldativ-do-kordonu-z-finlyandiyeyu-gazeta-wyborcza-161371.html>
11. У Фінляндії побоюються опинитися під ударом в разі конфлікту Росії з НАТО [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 31.03.2015. - Режим доступу: <http://dt.ua/WORLD/u-finlyandiyi-pobouyutsya-opinitisya-pid-udarom-v-razi-konfliktu-rosiyi-z-nato-168367.html>
12. Фінляндія проведе перше тренувальне бомбардування за 70 років – Newsweek [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 03.06.2015. - Режим доступу: <http://dt.ua/WORLD/finlyandiya-provede-pershe-trenavalne-bombarduvannya-za-70-rokiv-newsweek-174663.html>
13. Финляндия и США усилили военное сотрудничество [Электронный ресурс] // Trust.ua. – 07.10.2016/ - Режим доступу: <http://www.trust.ua/news/132147-finlandia-i-ssa-usilili-voennoe-sotrudnicestvo.html>
14. МО Финляндии получило ответы на запрос об информации на поставку новых истребителей в рамках программы НХ [Электронный ресурс] // Центр мировой торговли оружием. – 28.11.2016. – Режим доступу: <http://www.armstrade.org/includes/periodics/news/2016/1128/114038350/detail.shtml>

15. Через події в Україні Фінляндія прискорить мобілізацію [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 26.06.2015. - Режим доступу: <http://dt.ua/WORLD/chez-podi-v-ukrayini-finlyandiya-priskorit-mobilizaciyu-177047.html>
16. Финская армия наращивает свою численность из-за действий РФ [Електронний ресурс] // Trust.ua. – 17.02.2017. - Режим доступу: <http://www.trust.ua/news/137697-finskaa-armia-narasivaet-svou-cislennost-iz-za-dejstvij-rf.html>
17. Опасный сосед: в финскую армию массово записались женщины [Електронний ресурс] // Politeka. – 03.03.2017. – Режим доступу: <https://politeka.net/411356-opasnyu-sosed-v-finskuyu-armiyu-massovo-zapisalis-zhenshchiny/>
18. Финляндия готовится встречать «зеленых человечков» [Електронний ресурс] // Trust.ua. – 01.02.2017. - Режим доступу: <http://www.trust.ua/news/137009-finlandia-gotovitsa-vstrecat-zelenyh-celoveckov.html>
19. Фінляндія торгує з агресивною Росією і готується до можливої війни – WSJ [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 05.01.2015. - Режим доступу: <http://dt.ua/ECONOMICS/finlyandiya-torguye-z-agresivnoyu-rosiyeyu-i-gotuyetsya-do-mozhливoyi-viyni-wsj-160716.html>
20. Мякеля Я. «Нордичний дует має триматися разом» - дослідження щодо членства в НАТО, опубліковане у Фінляндії [Електронний ресурс] // НАТО-Ревю. - Режим доступу: <http://www.nato.int/docu/review/2016/Also-in-2016/nato-membership-finland-sweden/UK/index.htm>
21. У Північній Європі почалися великомасштабні військові навчання ВПС НАТО [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 25.05.2015. - Режим доступу: <http://dt.ua/WORLD/u-pivnichniy-yevropi-pochalisya-velikomasshtabni-viyskovyi-uchennya-vps-nato-173718.html>
22. Борьба за Арктику: Швеция, Финляндия и Норвегия начали военные учения [Електронний ресурс] // Православный воин. – 26.05.2015. – Режим доступу: <http://pravoslav-voin.info/main/5982-borba-za-arktiku-shveciya-finlyandiya-i-norvegiya-nachali-voennye-ucheniya.html>
23. В Скандинавии начались масштабные военные учения [Електронний ресурс] // Deutsche Welle. - Режим доступу: <http://www.dw.com/ru/18474823>

24. Фінляндія направила 16 винищувачів на навчання НАТО [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 26.05.2015. - Режим доступу:
<http://dt.ua/WORLD/finlyandiya-napravila-16-vinischuvachiv-na-navchannya-nato-173861.html>
25. Масштабные учения НАТО Baltops-2015 [Електронний ресурс] // РИА Новости Украина. – 26.05.2015. - Режим доступу:
<http://rian.com.ua/photolents/20150618/369167441.html>
26. Учения НАТО Baltops-2015 в Балтийском море впервые пройдут без России [Електронний ресурс] // РИА Новости Украина. – 06.05.2015. - Режим доступу: http://rian.com.ua/world_news/20150605/368515931.html
27. Россия и НАТО проводят учения на фоне кризиса на Украине [Електронний ресурс] // ВВС Русская служба. – 12.06.2014. - Режим доступу:
http://www.bbc.com/russian/international/2014/06/140612_russia_nato_exercise
28. Основні навчання НАТО і держав-членів Електронний ресурс // Бюлетень Організації Північноатлантичного договору. – Червень 2016 р.. – Режим доступу:
http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160705_1607-factsheet_exercises_ukr.pdf
29. Нейтралитет не спасает страны Скандинавии от агрессии России [Електронний ресурс] // Rzeczpospolita. – Режим доступу:
<http://zn.ua/WORLD/neytralitet-ne-spasaet-strany-skandinavii-ot-agressii-rossii-rzeczpospolita-170683.html>
30. Silke Bigalke Ende der Neutralität [Електронний ресурс] // Süddeutsche Zeitung. - 29.08.2014. – Режим доступу:
<http://www.sueddeutsche.de/politik/skandinavien-in-der-ukraine-krise-das-ende-der-neutralitaet-1.2106840>
31. С НАТО или без - Швеция и Финляндия хотят защититься от России [Електронний ресурс] // ВВС Русская служба. – 04.02.2016. - Режим доступу:http://www.bbc.com/russian/international/2016/02/160204_russian_sweden_threat
32. Макнамара Е. М. Як зберегти безпеку нордично-балтійського регіону [Електронний ресурс] // НАТО Ревю. - Режим доступу:
<http://www.nato.int/docu/review/2016/Also-in-2016/security-baltic-defense-nato/UK/index.htm>

33. Финляндия усилила патрулирование из-за активности российского флота в Балтийском море [Электронный ресурс] // LB.ua. – 22.12.2014. - Режим доступа:
http://lb.ua/world/2014/12/22/290182_finlyandiya_usilila_patrulirovanie.html
34. ВМС Фінляндії посилили патрулювання Балтійського моря [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 23.12.2014. - Режим доступу: <http://dt.ua/WORLD/vms-finlyandiyi-posilili-patrulyuvannya-baltiyskogo-morya-159870.html>
35. Фінляндія на 1,5 млн євро збільшує допомогу Україні [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 11.12.2014. - Режим доступу:<http://dt.ua/ECONOMICS/finlyandiya-na-1-5-mln-yevro-zbilshuye-dopomogu-ukrayini-158973.html>
36. Фінляндія розчарована корупцією і відсутністю реформ в Україні [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 21.10.2014. - Режим доступу:<http://dt.ua/WORLD/finlyandiya-rozcharovana-korupciyeyu-i-vidsutnisty-reform-v-ukrayini-154408.html>
37. Фінляндія відмовилася постачати зброю Україні [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 06.02.2015. - Режим доступу:<http://dt.ua/WORLD/finlyandiya-vidmovilasya-postachati-zbroyu-ukrayini-163471.html>
38. МЗС Фінляндії відкинув звинувачення Росії за постачання Україні лазерних далекомірів [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 03.03.2015. - Режим доступу: <http://dt.ua/POLITICS/mzs-finlyandiyi-vidkinuv-zvinuvachennya-rosiyi-za-postachannya-ukrayini-lazernih-dalekomiriv-165897.html>
39. Президент Финляндии: Будем делать все возможное для реализации Минска // УКРИНФОРМ. – 24.01.2017. - Режим доступу:<https://www.ukrinform.ru/rubric-politycs/2162308-prezident-finlandii-budem-delat-vse-vozmoznoe-dla-realizacii-minska.html>
40. Хямяляйнен Унто Трудные времена для финско-российских отношений продолжаются [Електронний ресурс] // Иносми.Ру. – 15.03.2016. - Режим доступу: <http://inosmi.ru/politic/20160315/235726199.html>